

Bro mellem Land og By.

Ungdommens praktiske Forsøg paa at bringe By og Land i Forbindelse.

Af Redaktør *Jens A. Petersen.*

Arbejdstjenestens Idé er ældgammel og har atter og atter i Historien været virkeliggjort i højst forskellige Former, særligt i Tider, hvor Naturkatastrofer eller Krige har bragt stor Elendighed ind over Landene og nødvendiggjort en stor samlet Indsats for paany at komme paa Fode. Næppe nogensinde har Behovet for en almindelig Folketjeneste været saa aktuel som i vore Dage. Folketjenestens Idé har da ogsaa fundet Vej til Virkeligheden i en lang Række moderne Stater.

Før end noget andet Sted slog Tanken for Alvor igennem i Bulgarien. Det var de kaotiske Tilstande efter Verdenskrigen 1914—18, der i dette Land nødvendiggjorde Foranstaltningen. Obligatorisk Arbejdstjeneste indførtes ved en Lov af 1920 og tog navnlig Sigte paa Udførelsen af forskellige offentlige Arbejder i Helhedens, Folkets og Rigets Interesse. Arbejdstjenestens ideelle og pædagogiske Motiver traadte derimod i anden Række.

Der er i Bulgarien to Arter af Arbejdstjenesten: En almindelig Arbejdstjeneste for alle Mænd, der er blevet fritaget for Værnepligt af en eller anden Grund, samt en Art Arbejdstjeneste paa 10 Dage om Aaret, obligatorisk for alle Mænd mellem 20 og 40 Aar.

Næsten lige saa tidligt trængte Tanken igennem i Schweiz. Den ydre Anledning hertil var en Række Naturkatastrofer (Bjergskred, Oversvømmelser o. lign.), som indtraf omkring 1920. De schweiziske Arbejdslejre er skabt paa frivilligt Grundlag og paa privat Initiativ,

en stor Del af Lejrenes Deltagere er Studenter o. lign. Den pædagogiske Side af Arbejdstjenesten er i de senere Aar traadt mere og mere i Forgrunden.

Tidligt tog ogsaa Tyskland Ideen op. En lang Række frivillige Arbejdslejre fremvoksende her i Løbet af 1920'erne, udelukkende paa privat Initiativ. I 1932 traadte Staten til, og efter en Periode af Halv-Frivillighed indførtes i 1936 ved Rigs-Arbejdstjeneste-Loven den obligatoriske Arbejdstjeneste. Den tyske Arbejdstjeneste lægger Hovedvægten paa det folkeopdragende. Arbejdstjenesten opfattes som „Ærestjeneste“ for det tyske Folk. Den tyske Arbejdstjeneste omfatter ogsaa Kvinderne.

England gav omkring 1932 Tanken Indpas. De første engelske Arbejdslejre var udelukkende bestemt for Arbejdsløse. Snart traadte imidlertid ogsaa af ideelle Grunde Folk fra andre Samfundslag — ikke mindst Studerende — til, og en omfattende Organisation til den almindelige Arbejdstjenestes Gennemførelse grundlagdes. Dens Navn er „International Voluntary Service for Peace in Great Britain“. Den engelske Arbejdstjeneste har, eller har haft, en udpræget pacifistisk Karakter.

Lige i Modsætning hertil har den i Polen gennemførte Arbejdstjeneste, der opstod omtrent samtidig med den engelske, været ret stærkt militaristisk betonet. Den polske Arbejdstjeneste var frivillig og strakte sig over et Tidsrum af ikke mindre end to Aar. Lejrene sorterede under Krigsministeriet, men Tjenestens pædagogiske Karakter indtog dog Forgrundspladsen.

Tidligt kom Norge med i denne Udvikling. Her fremsatte en Idealist ved Navn *Erling Winsnes* i 1920'erne med stor Dygtighed Tanken i flere Bøger. Ideen slog an og gav Stødet til Oprettelsen af flere frivillige Lejre. Betydeligst er „Norske Riksdugnad“, som bygger paa Frivillighed. Tjenestens Varighed indskrænkes normalt til Sommermaanederne. Hertil kommer saa i Forsommeren 1940 den stærkt udvidede Arbejdstjeneste, paabegyndt efter Krigsbegivenhedernes Afslutning i Norge.

Ogsaa i S v e r i g e har man indført forskellige Former for frivillig Arbejdstjeneste, fortrinsvis som Middel mod Arbejdsløsheden. Faglig Uddannelse er et Led i den svenske Arbejdstjeneste, der i den seneste Tid er kommet til at omfatte direkte Afhjælpling af Arbejdermangelen i det svenske Landbrug.

Af andre Lande, der har ført Arbejdstjeneste-Tanken ud i Livet, skal nævnes Holland, De forenede Stater og Japan m. fl.

Arbejdstjenesten er virkeliggjort paa meget forskellig Vis i de nævnte Lande, men hver af de enkelte Udformninger har føjet nye og interessante Træk til denne Nutidsidés Fysiognomi.

H e r h j e m m e har „Dansk Folketjeneste“ gennem de sidste tre Aar søgt at skabe en helt igennem dansk Form for Samfundstjeneste (eller Arbejdstjeneste om man vil). Det er sket gennem to sideløbende Organisationer „Studenter-Høsthjælpen“ og „Unge Pigers Landhjælp“, sammensluttet under „Dansk Folketjeneste“.

Her har man helt forladt Spørgsmaalet Lejre og har i Stedet tilsigtet at faa Byungdommen ud paa egnede Landbrug. Det sker paa den Maade, at man gennem en lokal Landmand (Tillidsmand) skaffer Forbindelse med tre til seks mindre Landbohjem, der vil modtage de Unge som Hjælpere ude og inde i Høstens Tid. En saadan Gruppe ledes af en af Deltagerne, der er udpeget til at være Gruppeleder. Landbo-Tillidsmanden og Deltager-Gruppelederen staar i Kontakt med „Dansk Folketjeneste“ i København.

Selv om det hedder „Studenter-Høsthjælpen“, saa tager man dog ogsaa alle andre interesserede Unge fra Byerne med i dette Arbejde og gør det med Glæde. „Unge Pigers Landhjælp“ holder sig heller ikke helt til de alleryngste, idet der har været Deltagere med, der har været over 40 Aar.

Selv om der er en Komité som øverste Myndighed i Arbejdet, saa er dog de efterhaanden flere Hundrede Til-

lidsmænd og -kvinder Landet over det allervigtigste, fordi hele Arbejdet i Praksis bygges paa deres Meninger og Kendskab til de lokale Forhold. Det er Konsulenter, Præster og Landmænd m. fl., der med stor Interesse og ofte med megen Ulejlighed har taget sig af denne vigtige Side af „Dansk Folketjeneste“s Arbejde.

Komiteen bestaar for Tiden af: Gaardejer *Poul Andersen* (Højer), Gaardejer *Jens Astrup* (Skjern), Forfatteren *Chr. Demuth*, stud. jur. *Birger Abrahamson*, stud. theol. *Haakon Falcke*, Professor, Dr. phil. *Knud Fabricius*, Universitetssekretær *P. V. Fønss*, Højesteretssagfører *Leif Gamborg*, Landbrugslærer *Th. Glad*, Tune Landboskole, Proprietær *J. Axel Hansen* (Kogsbøllegaard), Lektor, cand. mag. *Olaf Chr. Holst*, Sekretær, cand. polit. *Niels Hoff*, stud. mag. *Jens Kjellerup*, stud. jur. *Ib Lindgreen*, Redaktør *Jens A. Petersen*, Lektor, Dr. jur. *C. Popp-Madsen*, Gaardejer *Hans Schmidt* (Kollund), stud. jur. *Jørgen Wernberg*, Statshusmand *Albert Wormsdorff* og Professor, Dr. med. *Svend Lomholt*.

Om „Dansk Folketjeneste“s Formaal kan iøvrigt gives følgende fra det officielt udsendte Program:

- at yde Hjælp ved Bjærgningen af Høsten m. v. til Gaardmands- og Husmandsfamilier, der i Høsttiden er overbelastet med Arbejde,
- at give By-Ungdommen (Studenter og andre) Kendskab til Bonde- og Landarbejderstandens Kaar og til legemligt Arbejde,
- at bidrage til at bygge Bro og skabe Forstaaelse mellem Land og By.

Der er Mulighed for Deltagelse i Tiden 15. Juli—15. September. Man maa indenfor dette Tidsrum binde sig for mindst 14 Dages Tjeneste og helst mere. Deltagerne faar under Arbejdet Kost og Logi, men modtager iøvrigt ingen Betaling for Arbejdet, da dette paa ingen Maade kan eller skal sidestilles med den regulære Landarbejders Virksomhed. Høsthjælpen maa ikke under nogen Omstændigheder være en Konkurrence til Folk, der skal

leve af Arbejdet ved Landbruget. Det bliver derfor paa Forhaand paaset, at Hjælperen ikke træder i Stedet for lønnet Arbejdskraft. Derfor vil man i Almindelighed foretrække at placere Hjælperne paa mindre Landbrug, hvor man erfaringsmæssigt ikke anvender lejet Arbejds-kraft, og hvor Hjælperen i vid Udstrækning kan aflaste Kvinders og Børns Arbejde i den travle Tid — ogsaa af Hensyn til Hjælperens Indblik i Landmandens daglige Liv vil mindre Ejendomme være at foretrække. Af nationale Grunde henlægges en betydelig Del af Høsthjælpen til Sønderjylland.

Men hvorledes har da de to-tre Aars Arbejde formet sig? Og hvilke Resultater kan opvises? Her vil vi lade Deltagerne selv fortælle:

H. S. (Sønderjylland):

— — — — *Manden, vi havde i Aar, var vi meget glade ved, og ikke mindre, da vi lærte ham at kende og blev klar over, at han var udgaaet fra rene Fagforeningskredse. Det var godt gjort af ham at bryde overtværs og tage hertil... Det er i det hele for mig noget af Hovedsagen, at vi derigennem — ved Siden af det praktiske Arbejde, som de kan hjælpe os med, kan faa en bedre Forstaaelse imellem Land og By. Gang paa Gang har jeg erfaret, at naar vi blot kan faa Folk i Kontakt med hinanden, er der slet ikke saa store Svælg, men saa forstaar de meget godt hinanden.*

Dernæst, jeg mener, at denne Form er meget bedre for de Unge end at komme i en Arbejdslejr. (Jeg er ikke Modstander af dette, tværtimod, mange af vore Unge kunde have godt af at komme ud og lære „Haandarbejdets Velsignelse“, som en Tysker kaldte det.) Men jeg mener, at denne Form er bedre og mere dansk end den anden. Jeg kan bedst sige det ved at citere nogle Linjer af et Brev, vi fik fra vor Høsthjælper, efter at han var rejst hjem herfra:

„Jeg ved ikke, hvor meget Gavn De har haft af mig, men for mig har Udbyttet været stort. I de tre Uger oplevede jeg et Stykke Danmark, som før var lukket Land for

mig, og jeg vil gerne have Lov at sige Tak — — — — at jeg lærte paa een Gang Sønderjylland og Bondens Verden at kende. Naar man som jeg er opvokset i københavnske Arbejderkredse, saa er ens Forestillinger om Landboens Virke og Vilkaar naturligvis noget ufuldstændige . . . Der var een Ting, det glædede mig meget at opleve, det var det Arbejdsfællesskab, Bedriftsfællesskab, der raadede hos Dem og paa de andre Gaarde dernede. Der har I bevaret noget værdifuldt, som er gaaet tabt for Industriarbejderen, og som i hvert Fald delvis maa vindes tilbage, hvis Klassestaten skal overvindes . . .

— — — — De kan nok forstaa, at vi blev glad ved det Brev, for der staar det hele . . .

Fotograf K. N.:

— — — — De første Dage var man lidt uvant med de nye Forhold, men da det var overstaaet gik det Slag i Slag. En So fik Grise, og her fik jeg Lejlighed til at vise mine Evner som „Jordemor“, Hø blev kørt i Hus, her fik jeg Lejlighed til at lære at haandtere en Fork, tilmed fik de sarte Hænder en let Rødmen, det første Tilløb til haard Hud. Jordens Arbejde, det grove Slid og den haarde Hud i Næverne hører uløseligt

sammen. Ofte gik jeg tidligt i Seng. Hvor var det herligt at strække Lemmerne og slappe af. Men tit gik jeg ogsaa over til Naboen, hvor en Kollega var ansat. Her sad Bonden, Gaardens Karle og saa os Bogorme og hyggede os. Her gik Døningerne højt, snart var det Storpolitik, og snart var det Historier og munter Tale, der svirrede i Luften. Kaffen var altid Begyndelsen til Slutningen. Naar den var drukket, var det Sengetid. Et Par Gange tog jeg ogsaa ind til Højer, og her gik jeg mig en Tur i de stille Gader . . . hvilken Forandring var det ikke for mig, der var vant til Storbyens Virvar. Senere, naar jeg gik hjemad, og Natten havde sænket sig over den uendelige flade Marskegn, da kunde man trække Vejret, dybt sugende den dugmættede Luft til sig . . . og saa Stjernerne, disse Tusinder af Diamanter, som vi Mennesker ved noget om og dog intet.

Stud. jur. J. W., København:

— — — Afrejsens Dag var inde, og nu kan jeg vel nok afsløre, at det ikke var uden bange Anelser og en vis Usikkerhed, at jeg begav mig ud paa det Eventyr, som jeg med Overbevisningens Glød og Sikkerhed havde raadet mange til. Allerede om Aitenen var jeg ved at vænne mig til de nye Forhold: den venlige og forekommende Modtagelse man fik og det, at jeg straks var dus med alle var vel særlig Skyld deri. Som Faktorer, der virkede i modsat Retning, vil jeg særlig nævne Sproget, der var en til Tider vanskelig forstaaelig Dialekt, men efter en Ugestid var man vant til den, og det i den Grad, at jeg selv var begyndt at tale sønderjydsk til Hestene.

Med Hensyn til Arbejdets Art var der selvfølgelig Grænser for, hvad jeg blev sat til, saaledes kørte jeg ikke Selvbinder eller Traktor, men iøvrigt deltog jeg paa lige Fod med de andre i de tre Uger, jeg var der.

Værdien af „Studenter-Høsthjælpen“s Arbejde kan selvfølgelig variere efter de forskellige Studenter, men i det hele kan det vistnok siges, at det er en Del mere værd end Kost og Logis (og det er jo ogsaa Meningen). Hvad angaar den formodede Konkurrence til Landarbejderne kan jeg heldigvis sige, at Problemet i Bov Sogn var faldet bort derved, at Kommunen allerede havde sørget for at redde Landarbejderne fra Studenter-Høsthjælpens „paagaende, usociale og ublu Løntrykkeri“ ved at tage ca. 190 af Sognets 200 Landarbejdere til det mere indbringende Vejarbejde, saaledes at det derved var næsten udelukket at faa ekstra Arbejdskraft til Høsten.

Forholdet til Gaardens Folk var som allerede nævnt absolut

kammeratligt, og et Træk der slog mig meget var, at paa alle Gaarde, hvor jeg kom, var der et stærkt Fællesskab og aldeles ingen Standsforskel mellem Ejeren og Folkene. Alle var dus, spiste ved samme Bord og tilbragte Aftenen i samme Stue.

En medvirkende Aarsag af stor Betydning for „Studenters-Høsthjælpen“s Succes anser jeg Gruppesystemet for at være, idet dette paa een Gang i sig indebærer Mulighed for Udvikling af Kammeratskabet mellem Studenter-Høsthjælperne indbyrdes og samtidig tillader en bedre Kontakt mellem Landbefolkningen og Studenterne end Systemet med Arbejdslejre — som benyttes i Sverige — gør det!

Gaardejer P. A. (Sønderjylland):

— Intet er mig kærere, end at aflægge et Vidnesbyrd om de Erfaringer, jeg har høstet ved Studenternes Høsthjælp. Her paa Gaarden var to unge Studenter beskæftiget i Høsten, og de tog fat paa Arbejdet med Liv og Lyst. Forbavsende hurtigt blev de fortrolige med Landbrugets og Landlivets Forhold, og efterhaanden udviklede der sig et Interessefællesskab og et godt Forhold til alle Sider til stor Glæde for os allesammen her paa Gaarden. Studenterne blev Familiens skattede Medlemmer, Medhjælpernes gode Kammerater og — Dyrenes Venner.

— — — — Jeg vil gerne rette en kraftig Appel til de unge Studenter og Studiner: Gaa ud i Studenternes Høsthjælp, ud til danske Bønder og lær deres Arbejdsvilkaar at kende, og de vil sikkert tage imod jer med aabne Hjerter og værdsætte det Offer, I ønsker at bringe til gensidig Forstaaelse og gensidig Berigelse . . .

Gaardejer Poul A. (Sønderjylland):

— — — — Skal „Studenters-Høsthjælpen“ have nogen Betydning, skal Arbejdsgiveren ikke opfatte Hjælperne som en Slags arbejdende Feriegæster, der maa bestille noget, naar det passer dem, men de skal gøre Turen med fra Morgen til Aften. Paa den anden Side maa Bonden saa selvtølgelig ikke forlange Urimeligheder af Studenterne, men jeg formoder, at de fleste Bønder igennem deres Tid som Arbejdsgivere har Blik for, hvad der kan forlanges af en Mand og forstaar, at en Student, der lige kommer fra Lærebøgerne, naturligvis ikke magter det samme som en arbejdsstrænet Karl, ligesom det rent praktiske Greb paa Redskaber, døde Materialer (saasom Kornneg, Sække m. v.) og praktisk Greb paa Omgang med Dyr naturligvis heller ikke kan være tilstede.

Vi naaede her paa —gaard i det Tidsrum, vi havde disse

Hjælpere, at faa en Masse Korn høstet og bjærget i Hus, og jeg kan ærligt sige, at havde vi ikke faaet den Hjælp, var det blevet katastrofalt for Gaarden, idet den ene af mine Karle blev indkaldt til Beredskabsstyrken den 2. September og jeg selv den 3. September, netop den Dag det sidste Neg kom i Hus.

Selv om Arbejdstempoet er haardt, er der dog altid Lejlighed til at drøfte Tidens Problemer, og hernede i vor Landsdel at tale med vore Hjælpere om Forholdene her. Mange af de Fordomme, som en Bybo maaske møder med i sit Syn paa Landboen, kan tages fra ham, naar han lever med paa en Gaard, og den unge Landmand, der har en medfødt Skyhed og Respekt for alt, hvad der smager af „studert“, kan maaske opdage, at disse Bymennesker ikke er saa forskellige fra dem selv.

A. M. V. (Sønderjylland):

— — — — Jeg var meget glad for den unge Mand, som jeg havde. Vi kunde meget godt sammen, og vi kunde tale med hverandre baade om Byboernes og Landboernes Forhold. Jeg tror, at de fleste Byboere ikke rigtig er klar over en Bondes Arbejde og de Besværligheder, en Krisetid giver ham . . . send endelig saa mange som muligt til Sønderjylland, for at saa mange som muligt personligt kan lære vort danske Sindelag at kende. Min unge Medhjælper troede, at vi her til daglig gik og kævledes med Tyskerne, men han blev hurtigt omvendt . . .

E. M. (Sønderjylland):

— — — — Jeg fik det Indtryk, at han faldt godt sammen med vore Unge. Der var „Frit Slag“ imellem dem, og han fandt sig hurtigt tilrette i det jydsk Lune. En Bondegaard er jo et lille Samfund for sig, Høsten er den travle Tid, og det ligger som oftest i Luften, at det gaar lettest, naar det gaar med godt Humør. En Mands Arbejde bliver kritiseret paa staaende Fod, og der maa Studenten ofte staa for Skud, men naar det saa er saadan, at hvad han savner i Haandelag, det har han i Viden, ja, saa varer det ikke længe, før begge Dele smitter paa Parterne, og Forbindelsen er sluttet, og saadan gik det os i Sommer.

En kvindelig Student, Frk. K. B.:

I tre Uger, fra den 7. til den 27. August, opholdt jeg mig som Høsthjælper hos Gaardejer T. i Haderslev Amt. Folkene var meget dygtige og hurtige, men i Betragtning af Gaardens Størrelse var der en alt for lille Arbejdskraft. T. maatte selv passe Fodermestergerningen sammen med sin Søn paa 11 Aar.

I Huset havde Fru T. kun Hjælp af sin 14-aarige Datter. Paa denne Gaard var der absolut Brug for et Par Høsthjælpere. Selv om det maaske nok var muligt at faa fat i et Par Arbejds mænd, var dette udelukket af økonomiske Grunde. T. tog derfor med Glæde mod Studenternes gratis Hjælp.

Jeg er vant til Husgerning hjemme, saa denne Side af Høsthjælpen klarede jeg udmærket. Fru T. var de første Dage meget forundret over, at jeg virkelig kunne bestille noget. Hun betroede mig, at hun aldrig havde turdet haabe, at en Studine kunde skrabe Kartoffler, endsige lave en virkelig vel-smagende Sovs. I et Par Dage overlod hun mig alene Madlavningen, og jeg var stolt, da den vellykkede Middag stod paa Bordet.

Efter ca. $\frac{1}{2}$ Times Hvil efter Middag kom en af Karlene og hamrede paa mit Vindue, at nu skulde vi i Marken. Her ude fik jeg Lov at prøve lidt af hvert. De første Dage skulde vi „høste for“, det vil sige høste Kornet langs Markhegnet. Dette foregaar med Leen, da Selvbinderen ikke kan tage dette Korn. Karlene brugte Leerne, medens jeg bandt Negene.

Til Trods for de økonomiske Vanskeligheder var T. altid i straalende Humør. Hans Kone var ogsaa altid glad og tilfreds. Hun ejede Sønderjydernes pragtfulde Sangglæde, og hun sang altid med en ren og kraftig Stemme til Arbejdet. Den samme Skik holdt Karlene i Ære. Ligegyldigt hvilket Arbejde de var i Lag med, hørte man deres friske livsglade Sang.

Maaltiderne spiste vi alle ved samme Bord, dog ikke af samme Fad, hvilket jeg var blevet forberedt paa. Det er selvfølgelig det eneste rigtige, at Familien og Folkene spiser sammen, især paa en Gaard som denne, hvor det er absolut nødvendigt, at Familien arbejder i nøje Forbindelse med Karlene.

Men jeg lærte ogsaa andre Skikke. Maaske Ubetydeligheder isoleret, men de bidrog alle til at give mig et klart Billede af en sønderjyds Bondes Liv. For mig var hver Dag en Kæde af Oplevelser.

Det rent materielle Arbejde, som den anden Høstmedhjælper og jeg ydede hos T., har afgjort haft stor Betydning for ham i Aar. Jeg tror næppe, at Høsten havde givet følelig Overskud, hvis T. skulde have betalt for Arbejdskraft. Uden ekstra Arbejdskraft havde det heller ikke gaaet.

For mit Vedkommende var det en herlig Fornemmelse hver Aften at gaa i Seng, træt i hver en Muskel. Det er en hel anden og sikkert mange Gange sundere Søvn end den, der følger efter en lang Dags anspændt Hjernearbejde. Jeg betragter absolut disse tre Uger som en Ferie, selv om jeg bestilte meget fra Morgen til Aften. Det er Ferie for en Student at komme bort fra Bøgerne og ud at bruge sine Kræfter.

Studie I. W., Aarhus Universitet:

— — — — Jeg havde mange morsomme Oplevelser sammen med Gaardens Folk og andre af Egnens Beboere, særlig vil jeg fremhæve en Fest i Ungdomstørelsen i Nabosognet. Det begyndte om Eftermiddagen med Friluftsmøde, Foredrag af Lærer Kiilerich, Borris, derefter indkvarteredes vi hos de forskellige Deltagere til Aftensmad, og siden festedes der i Forsamlingshuset. Nu har jeg ikke selv Kendskab til Højskoleforhold, men jeg vil mene, at Højskoler og Ungdomsskoler har øvet stor Indflydelse paa den Kreds af Unge, der her var samlede, og det i disse Skolers bedste Betydning. De var naturlige og frejdige, interesserede i Dagens aktuelle Problemer og ikke Spor „fjalede“ — hvad jeg ærligt talt altid har anset vestjydske Bønder for — det kierkegaardske Tungsind, hans Slægt stammer jo fra denne Egn — traf jeg slet ikke noget af, tværtimod, hvadenten det drejede sig om Gaardmænd, smaa

Husmandsfolk, Degne, eller hvem jeg ellers traf sammen med, tog de alle Tingene med en ligevægtig Gemytlighed, og var altid parat til at faa det bedst mulige ud af enhver Situation.

S. A. M.:

Flugten fra Landet er et af de Problemer, der er af stor vital Interesse for den danske Landboungdom. Hvorfor vil Landboungdommen saa til Byen? — For den bedre Arbejdstid næppe! Thi hellere arbejde fra Daggry til Kvæld i frisk Luft og hertil faa god sund Føde end 8 Timers Helvede paa en larmende, beskidt Fabrik med maaske noget større Løn, større Udgifter og større Chancer for intet Arbejde at faa.

Hvad saa med Byboernes Flugt fra Byen? Feriebørn, Studenter o. lign. Hvorfor skal de ud, og hvorfor vil de ud i deres Ferier — ja der findes jo ogsaa Byfolk, der bliver derude paa Landet.

Disse og flere andre Spørgsmaal trænger til Klaring. Derfor kunde man — som en klog Gaardejer paa Skjern-Egnen sagde til os fire Studenter-Høsthjælpere — kalde Høsthjælpen for en Studiekreds for Studenter og Bønder eller, som vi selv siger, mellem Haandens og Aandens Arbejdere. — — — — Jeg gjorde ogsaa mit Ophold langt — 5 Uger —, i hvilken Tid jeg gjorde mange Studier i Bondens Tanker og Meninger.

Under de mange Samtaler, jeg har ført med Egnens Folk, har jeg lært, at bondefødt ikke er det samme som at være dum, naiv og uden Interesse for andet end Jord. Jeg har ogsaa lært, at Byboen kan lære en hel Del Gæstfrihed og Hjælp-somhed af Landboerne — man møder der, omend Manden sidder haardt i det, Smil og aabne Arme, hvor man end kommer i Jylland.

stud. med. L.:

Naar jeg i Aar tog paa Høstarbejde, var Grunden vel i første Linje den at komme til at opleve noget, der laa helt udenfor min akademiske Hverdag, at bryde en Breche i den Mur, som Fagstudiet truer med at rejse mellem os og andre Kredse i vort Samfund.

Men dertil kom naturligt en Sympati for Tanken om at bygge Bro mellem Land og By, en Sympati, der langt-fra bunder i nogle Taageteorier om „Blut und Boden“, men udfra den Opfattelse, at i et Land som vort, hvor Afstande og Forskelle i Indtægter og Dannelse er saa

smaa, er det ganske meningsløst, at vi staar saa fremmede overfor hinanden, som vi gør. For mig var Bondens Verden i Realiteten saa fremmed som Eskimoens i Grønland!

Derfor meldte jeg mig — og jeg nærede paa Forhaand ingen Illusioner om, at mit Arbejde skulde kunne aihjælpe nogen Mangel, dog var jeg parat til at lade det komme an paa en Prøve, hvormeget jeg evnede.

Jeg ønskede at komme til Sønderjylland, fordi denne Landsdel hidtil kun havde eksisteret som et Lærebogskapitel i min Bevidsthed. Nu var der en Lejlighed til at lære den at kende paa nært Hold.

Jeg kom til at arbejde hos Gaardejer H. S. Hans Gaard ligger paa et Højdedrag midt i det smukke, stærkt bakkede Landskab, hvor Flensborgfjorden skærer sig ind som en blank Kniv. Fra mit Vindue i Kvisten havde jeg en vidunderlig Udsigt over en stor Frugthave ud til Fjorden og kunde se langt ind i „det tredie Rige“, hvor Flensborg By om Natten med alle Lys tændte lyste som en stor Ildorm.

Vi var mange Mand i Arbejde: Forkarl, Andenkarl, Fodermester og „Knægt“ og paa Kvindesiden foruden Konen, en Datter og to Piger — og saa jeg „æ Doktorknejt“, som de sagde.

Arbejdet i Marken var selvfølgelig det væsentligste, og de første Ijorten Dage lærte jeg Begrebet „at skokke“ til Gavns at kende. Jeg skokkede og skokkede, Mark op og Mark ned, som det syntes, uden Ende, og senere da det viste sig, at de voldsomme Regnskyl havde faaet det til at spire i Hobene, var vi ude igen og skokkede det hele om. At skokke er hverken svært eller indviklet, og da jeg havde set mine første Skokke falde sammen som Korthuse og forstaaet hvorfor, gik Arbejdet let og halvvejs pr. Refleks, medens jeg sludrede med Karlene eller tænkte paa alt mellem Himmel og Jord, som man gør, naar man ikke er tvunget til at koncentrere sig. Jeg skal dog ærligt indrømme, at i det stærkt bakkede Terræn var det alt andet end let for mig at faa Skokkene til at staa i

reglementerede lige Linjer. I den Henseende var Tyskerne ovre paa den anden Side Fjorden mine Overmænd, deres Skokke stod som Paraderegimenter, medens mine ofte slog smaa muntre Sving.

For mig, der til daglig har min Gang paa Hospitaler, Laboratorier og Sektionsstuer, var det en egen befriende Følelse at arbejde her saa mange af Døgnets Timer i aabent Land. Jeg oplevede denne Egn i skiftende Stemninger og Belysninger, og den blev mig kær som en Arbejdskammerat, som jeg hver Morgen glædede mig over at mødes med.

Trods dette var det en kærkommen Afveksling, naar vi fik et Job hjemme paa Gaarden. Og H. S. var aldrig i Forlegenhed for at hitte paa, hvad vi skulde tage os for. Den allerførste Morgen fik jeg Ordre til at hjælpe med at rense Kostalden. Der var ikke Tale om nogen almindelig Mugning. Der havde været Kvægtuberkulose, og derfor skulde Stalden gøres bakteriefri. Og vi slap ikke saa let fra det som Herkules, da han rensede Augiasstalden ved at lede en Flod igennem. Vi begyndte med skuffejernslignende Redskaber at hakke, skrabe og pirke det Lag af Møg væk, der dækkede Stensætningen. Derefter tog vi fat paa at skrubbe alt Træværk med Sæbe og Soda, saa Splinter og Skidt røg om os. I Bryggerset stod Grubekedlen, dyb som en Bjergsø, fyldt med skoldhedt Vand. Et Par Dage senere sprøjtede vi med Lysol, og endelig skulde det hele kalkes og males. Dette „praktiske Kursus“ i Desinficering tog alt i alt en Uges Tid — men saa kunde man ogsaa uden Betænkelighed have anvendt Stalden til Operationssal.

Jeg var sjældent ledig udenfor Fyraften og vilde ogsaa have følt det som en Slags Degradering, om der var blevet gjort Forskel paa mig og Karlene i den Henseende. Dog følte jeg mig aldrig overanstrengt eller udkørt. For Arbejdets Rytme var i inderste Forstand fysiologisk, der var ingen Akkord eller sjælløs Maskine, der lænkede en til et forceret, stakaandet Tempo. Var Arbejdet større,

end det kunde naas indenfor den normale Tid, saa fortsatte vi hellere en Timestid længere, end vi strøg vore smaa Pibehvil. — Selvfølgelig skete det ofte i den travle Tid, hvor vi kørte ind og læssede af, at alle Kræfter maatte lægges i, og jeg skal ærligt indrømme, at jeg i saadanne Øjeblikke, hvor Forkarlen gav Tempoet an, stundom følte, at jeg var uhyggelig nær ved „den røde Streg“. — Men saligt var Hvilet bagefter, naar jeg med sveddryppende Lemmer gnaskede et Kæmpeæble eller en Haandfuld Mirabeller i mig.

„Mad er Mandens Kraft“, siger et gammelt Ord, og det var ogsaa Levereglen paa Gaarden her. Som Mediciner var jeg naturligvis levende interesseret i Kosten og de hygiejniske Forhold i det hele taget. Jeg blev glædelig overrasket. Selv en saa krævende Dame som Dr. Johanne Christiansen vilde sikkert kunne anerkende den som fuldgyldig baade kvantitativt som kvalitativt.

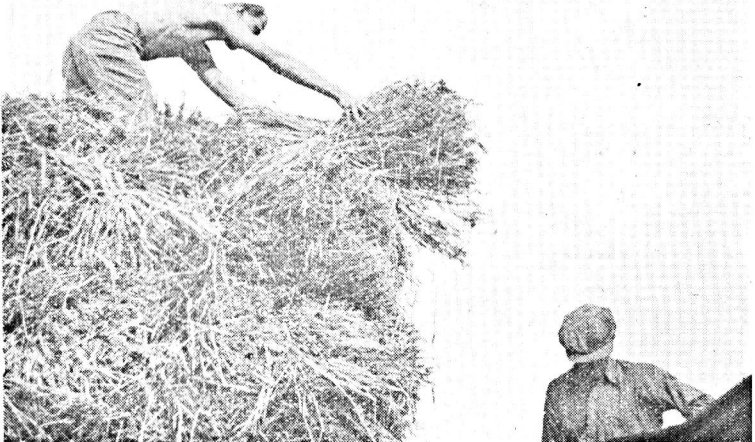
Tager vi alle, store som smaa, Maaltider med, saa kunde det ske, at vi samledes ikke mindre end 6—7 Gange om et langt dækket Bord i Borgestuen. Dr. Christiansens Krav om S O S-Frokost (Sild — Ost — Smør) og K K K-Middag (Kaal — Kød — Kartoffler) var fuldt honoreret. Og der gik jo ikke en Dag uden, at der var Grøntsager som Puré, Suppe eller Stuvning paa Bordet. Der var Oceaner af Mælk. Jeg begyndte om Morgenens med en stor Skaal Tykmælk og labbede siden Dagen igennem Mælk i mig som en anden Kat. Rødgrøden er et helt Kapitel for sig. Vi fik den serveret to Gange hver Dag, som Andenret ved Middagen og Kl. 21,30 som Punktum for Dagen. 2 à 3 Fade blev sat til Livs i hver Omgang. Naar man derfor kom ud i Køkkenet den Dag, Pigerne kogte Rødgrød, havde man Indtryk af, at alt Køkkengeraad med blot Anelse af Dybdedimensioner var blevet fyldt med Grødmassen.

Mere end noget andet havde jeg før Afrejsen været optaget af, hvordan tre Ugers Samvær med disse nye Mennesker vilde komme til at forme sig. Bønder og Søn-

derjyder var lige fremmede Væsener for mig. Jeg kendte dem højest som litterære Figurer og det i ofte mindre smigrende Udgaver. Som en Ven spøgende sagde til mig: „Sønderjyder, de skal være værre at omgaas end Psykopater — men det hører jo med til Professionen“.

Jeg ved nu noget andet! Der er over Sønderjyderne noget af det samme, som kendetegner Mennesker, hvis Liv har været Skæbner. Deres hele Karakter er præget af Standpunkter og med den skærpede Pointering som en Tilværelse som Grænsefolk mellem to Verdener, Norden og Germanien, giver. Det stejle og for mange stødende kommer sikkert heraf. Men af samme Grund er de frie Mennesker. Gammelmandsfrygt, nedarvede Fordomme og snæver Partiegoisme spiller, tror jeg, mindre Rolle her end andre Steder i Landet. „Vi har kun een Front, den nationale!“ som Gaardejer S. sagde til mig.

Sønderjyderne er mistænksomt afventende overfor Folk nordfra, der kommer for at gøre „national Gerning“. Og

er det kun Præk, Manden kommer med, er de snart færdige med ham.

Saaledes varede det ogsaa nogle Dage inden S. og jeg kom rigtig i Snak sammen. Dels var han en meget optaget Mand, og dels vilde han antagelig finde ud af, hvad jeg var for en Karl. Jeg ventede roligt, for jeg vidste, at vi nok skulde finde hinanden, naar Lejligheden kom. Og det blev ogsaa mange Aftener, vi talte os varme i Diskussion om de Spørgsmaal, der er brændende i Tiden. Jeg lærte ham at kende som en Mand, der ikke blot i det ydre var en Skikkelse af Format (Han er garderhøj med Herkulesmaal og dertil stort Fuldskæg.). En uafhængig Natur, staaende i Traditionen, men aarvaagen for det nye. Derfor kunde vi, skønt med Udgangspunkt i to forskellige Lejre, ofte mødes i vore Synspunkter.

Med Folkene kom jeg med det samme paa kammeratlig Fod. I en lang Arbejdsdag finder man hurtigt hinanden, og det ligefremme „du“ skaber en Kontakt, som det ellers tager Tid at naa frem til. Naar vi skokkede, gravede Kartofler op eller laa i Negdyngerne med Lommemaden, en Pølsemad og en Ostemad, indpakket i en Side af „Flensborg Avis“, fortalte vi Oplevelser og udvekslede Meninger. Vor egen — Ungdommens — Fremtid var naturligvis tit paa Tale. Og jeg fik et tydeligt Indtryk af, hvordan den for Landboudommen i mange Maader laa usikker og fuld af Vanskeligheder. Skæbnen som Statshusmand synes langtira at være attraaet. At de samtidig bebrejder Byernes Arbejdsløse, at de ikke vilde ud paa Landet, forekom mig derfor i nogen Grad inkonsekvent.

— — Jeg husker fra Fyraftenstimerne en Ekspedition Lørdag Nat til Flensborg med tre Karle — og en hel anden Stemning var der over en Aften, hvor vi gik Arm i Arm, Piger og Karle, fra Krusaa Station og hjem til Gaarden. Vi var i Sanghjørnet, og den ene Højskolesang afløste den anden. De friske Stemmer lød saa smukt her, hvor natlig Stilhed hvilede overalt. Kun Kornstakkene stod derinde paa Markerne i Mørket og raslede svagt med

Aks og Straa. Høstmaanen var højt paa Himlen midt i et tindrende Snevejr af Stjerner, og Fjorden derude lyste som flydende Sølv . . .

Jeg maatte desværre rejse før Høstgildet, der først blev holdt i September. Det var i en underlig vemodsblandet Stemning, jeg tog Afsked med den Kreds, jeg nu i tre Uger havde hørt til. Kun 21 Dage havde jeg været der, og dog føltes det som hele min Tilværelse fra Barndom til nu var levet paa denne Gaard og paa disse Marker.

I „Nordpilen“ paa Vej til Aarhus forsøgte jeg for mig selv at fæstne et Resultat af det hele „Eksperiment“. Ikke saadan, at jeg følte Trang til nationaløkonomiske eller erhvervspolitiske Konklusioner. Mit Kendskab til højst tre Gaarde gav mig selvfølgelig ingen Ret dertil. Nej, men jeg havde haft Lejlighed til at være rigtigt indenfor i en Tilværelse, som i Dag leves af Hundredtusinder Mennesker i mit Land, længe nok til at overbevise mig om den Sundhed og de oprindelige, menneskelige Værdier der findes, men ogsaa til at forstaa Alvoren i de Problemer, der er Landbrugets og især Landbougdommens. At tilbagegive denne Ungdom Troen paa og Muligheden for en Indsats og en Fremtid i deres eget Erhverv synes mig en af de største Opgaver for os, der skal bygge Fremtidens Danmark!

Jeg havde som Akademiker haft den Glæde at opleve, at vi herhjemme kan tale og diskutere som Ligemænd over Bord med Landets Folk, saaledes som jeg tidligere havde erfaret, at vi kan med Byens Arbejdere. Et fornemmere Kendetegn paa sand demokratisk Kultur finder jeg intetsteds. Og den personlige Forbindelse, der nu var skabt mellem mit Hjem paa det yderste Nørrebro i Storbyens Grænse og H. S.' Gaard dernede ved Landegrænsen faar ogsaa sin Betydning i en større Sammenhæng. For det er ved at opdage hinanden som Mennesker, at vi finder Vej til et nyt Fællesskab og en ny Folkepolitik!

Hvilket Udbytte H. S. har haft af mig som Arbejdskraft, skal jeg ikke bedømme. Lad mig blot anføre en lille Epi-

sode, der tildrog sig en Søndag Eftermiddag, da jeg kom hjem fra et Bad i Fjorden og traf fine Fremmede i Storstuen, Stiftamtmand Reislund-Thomsen og Frue paa Besøg, S. præsenterede mig som — „Student fra København paa Høstarbejde“. Senere — eiter nogle vurderende Blikke — siger Amtmanden med en behersket Mands hele Ro: „Kan saadan en Student bestille noget?“ Jeg tror, jeg smilede, medens jeg saa ned paa mine Hænder, hvor den haarde Hud allerede sad som smaa Puder paa alle Slidsteder. Men H. S. svarede straks: „Jo, han arbejder med i alt li'som de andre Karle, der gøres ingen Forskel!“ Det var som ved en Eksamen at have faaet Karakteren: Bestaaet! Og S. kunde i det Øjeblik have faaet mig til at skokke en Tidselmark, om det skulde være — skönt Tidsler er mine Dødsjender! — — —

Den Del af „Dansk Folketjeneste“, der omfatter de unge Piger „Unge Pigers Landhjælp“, begyndte i 1939 med, at 6 unge Piger fra Byen brugte deres 6 Ugers Sommerferie til at lære Danmark at kende i n d e f r a ved at leve med i Livet paa Landet, hvor Husmoderen paa en Gaard nok kan trænge til et Par ekstra Hænder i den travle Tid.

Der var nogen Skepsis om Foretagendet — ikke mindst fra Landets Side, hvor man maa regne med Haandkraft og Kropsarbejde, hvorfor enkelte syntes, at disse unge, studerende Piger nok kun vilde blive til Besvær. De modige fortjener Tak, fordi de turde binde an med og bære over med de unge By-Pigers manglende praktiske Erfaring.

Det vigtigste af alt var tilstede: gensidig Tro og Tillid, Ønsket om og Viljen til at forstaa hinanden og endelig Hjertelag, Husrum og Haandkraft. Dette første Aars Forsøg skete i Egnen omkring Horsens.

I Sønderjylland og Vestjylland havde tre unge Piger indenfor „Studenter-Høsthjælpen“ samme Aar prøvet det samme. De to Grupper, der begyndte uafhængigt af hin-

anden og uden at ane hinandens Eksistens, fandt hurtigt sammen i Arbejdet for det samme Maal: Brobygning mellem Land og By. Og de 9 Piger i 1939 blev saa til omkring 150 i 1940.

Der meldte sig i Aar unge Piger fra Aalborg, Viborg, Randers, Aarhus, Kolding, Højer, Horsens, Odense, Korsør, Helsingør og København, og det var Gymnasieelever, Realister, Kontorassistenter, Syersker, Lærerinder og Studerende. De blev saa spredt ud over det meste af Landet i Løbet af Sommeren. De første tog af Sted den 24. Juni, de sidste i Begyndelsen af August. De fleste var ude i 4—6 Uger, en enkelt er blevet paa Landet, foreløbig for Vinteren. Mange har allerede aftalt at komme igen til næste Sommer for at yde en Haandsrækning i den travle Tid i Mark og Have, i Stue og Køkken.

Nævnes maa ogsaa Journalist *Bene Larsens* Forsøg i Sommeren 1940. Hun valgte at kombinere den frivillige Hjælp hos Landhusmødrene med en kulturel Opdragelse. Hun havde ca. et Dusin unge By-Piger i sin Gruppe, der boede paa en Højskole, og de delte Dagen mellem praktisk Husgerning og Foredrag, Sang m. m. paa Højskolen . . et saare interessant Forsøg, der i begrænset Omfang sikkert kan løse gode folkeopdragende Opgaver, bl. a. fordi de unge By-Piger derved føres ind i det grundtvigske, folkelige Fællesskab.

Nina og *Arne Sørensens* Arbejdslejre maa — for Fuldstændighedens Skyld ogsaa nævnes her — men de synes at stile mod andre Maal, idet der her er et politisk Motiv, som helt og afgjort er bandlyst i de øvrige og langt mere omfattende Forsøg med „Dansk Folketjeneste“.

Alt dette er jo meget godt — vil sikkert mange Landmænd sige — men det kan jo nu alligevel ikke betyde saa overmaade meget for Landbruget, at nogle Hundrede Unge kommer ud i den travle Tid for at tage et Nap med.

Det er rigtigt! Arbejdsmæssigt kan Ungdommens frivil-

lige Indsats gennem „Dansk Folketjeneste“ Landet over ikke betyde saa grumme meget. Der er jo ca. 200 000 Landbrug i Danmark, og saa kan enhver sige sig selv, at nogle Hundrede Unge kan ikke komme til at spille nogen væsentlig Rolle ved Bjærgningen af Landets Høst, men for den enkelte Landmand og ikke mindst for den mindre Landbruger betyder det alligevel noget, idet en ekstra Hjælper i den travle Høsttid kan aflaste Kvinder og Børn, saa Kvinderne bedre kan samle sig om Hjemmets Opgaver: Børnenes Pasning, Haven, Syltningen o. s. v. — og hertil kommer saa yderligere den Hjælp indendørs som „Dansk Folketjeneste“ gennem „Unge Pigers Landhjælp“ har tilbudt Landbohjemmene.

Men af større Betydning end den rent arbejdsmæssige er ogsaa den Folkesamling, den Forstaaelsens Aand, som Folketjenesten giver og gerne vil give Udtryk for. I de vanskelige Tider, vi lever i, er det dobbelt betydningsfuldt, at der bygges Bro mellem Land og By, at der skabes Forstaaelse mellem Haandens og Aandens Arbejdere, mellem Byens Ungdom og Landets Ungdom, mellem Folk af alle Kredse, Erhverv og Samfundslag i vort Land!

For Studenterne betyder den gennem Folketjenesten skabte Oplevelse af Landbrugets Problemer uhyre meget. Vi kender sikkert alle Eksempler paa, hvorledes unge Præster, unge Læger eller unge Sagførere har staaet famlende og raadville, naar de efter deres Embedseksaminer er kommet ud i en Landsby eller en Stationsby. Er det indfødte Byfolk fra København eller en anden af vore større Byer, der kun kender Landet, som det ser ud fra et Kupévindue eller fra en hurtigkørende Bil, varer det Aar inden de forstaar den Befolkning, de skal virke iblandt, forstaar denne Befolknings Levevilkaar, Tankesæt, de for Byfolk fremmede Problemer og Synspunkter af økonomisk eller aandelig Art. Mangen ung, velmenende Præst kan tale med om, hvor brydsomt hans Gerning er blevet, fordi han ikke kendte noget til den Befolkning, han kom til, og for hvem han vedblev at være en Fremmed.

Jeg husker en ung Student, der blev Journalistelev ved et af vore større Provinsblade. Han skulde referere et Landbrugsmøde, og Taleren fortalte om Høets Betydning i Vinterfoderplanen. Da den unge Student afleverede Referatet til mig, forekom i dette Referat en mærkelig Sætning: „Det er af stor Betydning at have meget og godt B j e r g h ø“. — Selv om det var paa Skamlingsbanke-Eggen, studsede jeg, og det gik saa op for mig, at der var Tale om godt bjærget Hø. — Den Student havde ikke været med i „Dansk Folketjeneste“, og det havde den Dommer nok heller ikke, der under den berømte Kolind-sund-Sag for nogle Aar siden ikke kunde forstaa, hvorfor der krævedes Erstatning for ødelagt E n g s v i n d e l, indtil en mere kyndig oplyste ham om, at der var Tale om E n g s v i n g e l.

Ja, det var et Par morsomme Eksempler paa, hvor lidt en Student kender til vort Hovederhverv — og fra de senere Dage kan nævnes den Debat, der føres om bedre Boliger paa Landet. Mange af de — absolut velmenende — Akademikere, der deltager i denne Debat i Fagblade og Dagspresse, blotter en vidunderlig Uvidenhed om de aller-mest elementære Problemer paa Landet. Studenten kommer meget let i sin Studietid udenfor det egentlige Liv. Hans Studier er meget krævende og sluger ham helt. Det er absolut ikke uden Grund, at man taler om „Fagidioti“ i Studenterkredse. Hvad er da bedre end at føre dem midt ind i det virkelige Liv med dets Kampe og mangeartede Problemer, naar dette kan gøres i Ferietiden samtidig med, at Ferietidens egentlige Formaal: Hjernehvile, frisk Luft, regelmæssig og sund Levevis fuldtud kan opfyldes.

Ganske vist tjener Studenten ikke noget ved Arbejdet paa Landet — men da det hidtil er lykkedes for os gennem økonomiske Tilskud fra interesserede Organisationer og Enkeltpersoner at skaffe Rejsepenge til Deltagerne, saa koster det heller ikke noget, og billigere kan en Ferie paa Landet næppe blive . . .

Men det er jo Arbejde og ikke Ferie! Paa sin Vis ja!

Det kan ikke siges for ofte, at Landmændene ikke maa betragte Studenten som en Feriegæst, der kan arbejde lidt, naar han vil og ellers lade være. For Studenten skal lære at vurdere Hændernes Arbejde, han skal lære at svede, og han skal lære, hvad Hvile og Søvn er, naar hvert Lem er træt af sundt og nyttigt Kropsarbejde. Trods Arbejdet vil Høsttiden dog virke som en Ferie for ham, fordi Arbejdets Art og Arbejdets Tyngdepunkt er helt nyt, og selv Sveden og de værkende Muskler i Arme, Ryg og Ben virker som en Rekreation.

Vi er meget taknemmelige mod alle de Landbohjem, der i disse første Aar, hvor Erfaringerne til at bygge videre paa skal indvindes, har interesseret sig for dette nye folkelige Arbejde, som vi vist har Lov til at sige er i N. F. S. Grundtvigs Aand. Naturligvis er der begaaet Fejl — muligvis ogsaa mange — men op gennem alle Fejl rager dog Bevidstheden om, at vi alle, Studenterne og anden Byungdom, Landmændene og „Dansk Folketjeneste“s Ledelse har arbejdet til Gavn for vort Fædreland og vort Folk ved at skabe Forstaaelse og bygge Bro, hvor mange før har været beskæftiget med at grave Grøfter. —

Og vi beder danske Landmænd om venlig Interesse og Forstaaelse for dette Arbejde. „Dansk Folketjeneste“ vil gerne gøre sin Indsats for Fællesskab og Samhørighed i det danske Folk. Til dette Arbejde kalder vi paa alle!
